

ВПЛИВ ОПРОМІНЕННЯ НА СТРУКТУРУ (Ti-V-Zr-Nb-Hf)_N ПОКРИТТІВ

Анісімова К.Д., Пінчук Н.В., Соболев О.В.

*Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків*

Одним з найбільш актуальних завдань сучасного матеріалознавства є виявлення закономірностей впливу процесів при формуванні і експлуатації матеріалів, на структурно-фазовий стан матеріалів, стійких до високотемпературного і радіаційного впливів. До числа найбільш перспективних з таких матеріалів належать високоентропійні сплави на основі перехідних металів.

В даній роботі для дослідження була обрана система Ti-V-Zr-Nb-Hf з еквіатомним співвідношенням компонентів, що до неї входять. Використовуючи вакуумно-дуговий метод випаровування (модернізована установка «Булат-6») на основі цього багатокомпонентного матеріалу, при його нанесенні в азотній атмосфері, ($P_N = 4 \cdot 10^{-3}$ Торр) були отримані захисні високоентропійні нітридні покриття, товщиною 7-8 мкм. При формуванні покриття на підкладку подавався постійний від'ємний потенціал величиною $U_b = -70$ В та -200 В.

Після рентгенодифракційного аналізу покриттів виявлено однофазний стан (на основі ГЦК решітки), з переважною орієнтацією зерен-кристалітів (111). Зі збільшенням U_b ступінь текстурованості зростала. Для дослідження радіаційної стійкості, покриття опромінювали іонами Ar^+ з енергією 1 МеВ і 1,8 МеВ до дози $1 \cdot 10^{16}$ іон/см². Аналіз впливу опромінення на фазово-напружений стан покриттів показав досить високу його стійкість. Зміни торкнулися тільки субструктурного стану. До характерних змін відносяться зменшення розміру зерен і збільшення мікродеформації зі збільшенням енергії опромінення. Причому для сильнотекстурованих покриттів ($U_b = -200$ В) опромінення найбільше вплинуло на мікродеформацію, а для слаботекстурованих ($U_b = -70$ В) значної зміни зазнав розмір зерна. Він зменшився від 96 нм до 56 нм.